

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Петър Стефанов,

**член на научно жури за заемане на академичната длъжност
доцент по „Литература за деца и юноши”, обявен от Югозападния
университет „Неофит Рилски”, гр. Благоевград, относно научната,
научно-приложната и професионално-академичната дейност и
продукция, представена от участника в конкурса**

Конкурсът за доцент по „Литература за деца и юноши” е обявен по искане на Катедрата по литература при Югозападния университет „Неофит Рилски”, гр. Благоевград. Решението е взето от Академическия съвет. Спазени са всички законови изисквания и нормативни разпоредби.

На конкурса за обявеното доцентско място се е явил само един кандидат – гл. ас. д-р Таня Стоянова, която води лекции и семинари по Литература за деца и юноши на студенти от специалностите „Българска филология”, „Славянска филология”, „Педагогика на обучението по български и чужд език, „Начална училищна педагогика”, „Предучилищна педагогика, „Актьорско майсторство”. До септември 2011 г. тя е издала 2 монографии, 5 студии и 26 статии.

I. ОБЩА ОЦЕНКА

Кандидатката гл. ас. Таня Стоянова е завършила „Българска филология” в СУ „Св. Климент Охридски” през 1986 г. Има професионална квалификация по специалността „Английска филология” (2002). Защитила е дисертация за творчеството на Ран Босилек през 2007 г. През учебната 2009-2010 г. е водила лекционен курс по Детска литература

в СУ „Св. Климент Охридски” във Факултета по начална и предучилищна педогогика. Научните ѝ интереси през последните години се съсредоточават главно върху историята на българската детска литература. Нейните публикации я представят като учен със собствен изследователски натюрел и дискурсивен маниер. Зад тях проговаря характерна необходимост на литературната наука, която сега, в началото на 21 век, се опитва да запълни онези празнини, останали незапълнени през изминалото столетие. Въпреки зночителния брой научно-критически публикации, направени по време на социализма, малко са действително сериозните текстове, които издълбоко да очертават даден проблемно-тематичен кръг и да се превърнат в трайна основа за бъдещи изследвания. Вместо да се правят нови интерпретации и семиотични фигурализации, както това става във „възрастното” литературазнание, днес остро се налага необходимостта да се разравят камари от емпирични факти, за да се хвърля светлина върху все още недостатъчно прояснени страни на литературния процес. В това отношение текстовете на Таня Стоянова имат пионерски характер, а заедно с това - висока приносна стойност.

II. ОЦЕНКА НА НАУЧНИТЕ И ПРАКТИЧЕСКИТЕ РЕЗУЛТАТИ И ПРИНОСИ

Представените за становище две книги на Т. Стоянова („Ран Босилек. Литературни и социокултурни контексти” и „Детско-юношески периодичен печат 1871-1918”), са характерен пример за утвърждаването на един, бих казал, „неопозитивизъм” в сферата на изучаване на детската литература, свидетелство за който са редица изследвания, излезли през последните години изпод перото на различни автори.

Прави впечатление, че монографията за Ран Босилек, един завършен писател-художник, не остава на равнището на чисто естетическия коментар, както може да се очаква, а представя максимално широко делото на писателя. Полагайки своя обект в множествен кръг от контексти, Таня Стоянова превръща изследването си в литературноисторическа скица на детската литература между войните. И това не се приема като излизане извън нормите на портретно-монографичното изследване, а като по-нетрадиционен прочит на творчество, в което се оглеждат всички по-важни въпроси на съвременната историография на детската литература.

Един от най-интересните контексти на делото на писателя е книгоиздаването у нас, което през разглеждания период се превръща във важен белег за модернизацията на българското общество. Избраният подход разкрива друго лице на приказника и поета Ран Босилек –

активната му редакторска работа и въобще необикновената му роля в утвърждаването на модерната българската детска книга и формирането на нов читателски профил.

Този тип контекстуализация се прилага сравнително рядко в детското ЛТЗ, а той очертава нови хоризонти, обогатява представата за литературния живот, отваря очите ни за недотам познати измерения на предприемчивостта, творчеството и всеотдайността.

Творбата не е текстът, а книгата – това е различното в подхода на Т. Стоянова. Затова собствените книги на Р. Босилек са представени не като словесно монотворчество, а като съвместна работа с илюстратора и художника оформител. Защото словото на детската книга е неотделимо от изкуството на книжната графика, а двете заедно правят културния факт. Само в рамките на това сътворчество се проявява високата художествена красота на книгата-творба, блясва естетското отношение на Ран Босилек към произведенията за деца.

Тази нагласа към комплексно изследване на културните феномени е довела Т. Стоянова и до втората ѝ книга „Детско-юношески периодичен печат” 1871-1918”. Авторката изхожда от убеждението, че самата специфика на детската литература предопределя характерни доминанти, свързани с артефакти като детските списания вестници, библиотечни поредици, че основният фонд на детската литература може да се прочете върху страниците на детско-юношеския периодичен печат, който през този период формира облика на детската литература въобще.

Изследването очертава социокултурните условия, предпоставящи динамичното развитие на периодичния печат – територия, върху която „става” литературата. И тук прави впечатление широтата на изследователската проблематизация на темата. Подробно е проследена историческата динамика на периодичните издания и тяхното многообразие, очертан е профилът на редакторите, авторите и читателите.

Фактологичната скрупулوزност, свойствена на справочния тип издания, е съчетана с исторична нагласа, която отчита и общественокултурните, и образователно-педагогическите, и чисто художествено-естетическите вектори на литературния процес. Таня Стоянова разглежда литературата като процес, в който се преплитат възпитателен идеал, образователни стратегии, критическо самосъзнание, диференциация на жанровата система, социална роля на писателя (авторско самосъзнание), обществени функции на детската литература – и всичко това е подчинено на идеята за постепенното надмогване на естетическоко въздействие над педогическата целесъобразност.

Макар детско-юношеският периодичен печат да се разглежда като функция, средство и цел на образователните стратегии на държавата, авторката последователно разграничава образователната от естетическата функция на печата, като прави извода, че възпитателната функция на

детската литература никога не е възприемана в конфликт с естетическата ѝ природа. Верен е изводът, че дидактизмът не може да опише хронологически детската литература, а проявленията му не могат да бъдат лесно обяснени както в конкретните исторически условия, така и в рамките на едно лично творчество. Неговата жилавост намира добро обяснение чрез убеждението, че „модернизацията на българското общество по модела на европейското може да стане само чрез доминирането на рационален тип познание”.

И двете изследвания се отличават с добросъвестност и изчерпателност на фактологията - повече от това едва ли може да се желае. В „периодичната таблица” на текста много известни факти намират своето място. Някои неща срещаме за пръв път - статии, рецензии, публикувани в малко познати издания, документи, договори, интервюта, спомени, вестникарски съобщения, рекламни материали. В тази литературна „социология” Т. Стоянова се очертава като един от най-добрите познавачи в момента у нас.

Самата интерпретация на материала, изразяваща по-голяма степен личния момент, е направена без склонност към натрапчив филологизъм, маниерност, към очертаването на умозрителни модели или оригиналност на всяка цена. Изложението е разностранно, прозрачно, увлекателно, такова каквото трябва да бъде доброто детско литературознание, доколкото априори е насочено и към нефилолози.

III. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В ограничените рамки на това становище несъмнено казвам само част от онова, което бих могъл да изложа по отношение достойнствата на преподавателя и изследователя Таня Стоянова, една от вече добре познатите фигури, работещи на попрището на детската литература. Давайки израз на високото си мнение за нейните качества и постижения, категорично заставам зад предложението да ѝ бъде присъдено научното звание „доцент”.

В. Търново
4.11.2011 г.